

Szabó Andrásra (1928-2011) emlékezve

Az idei szeszélyes nyár közepén, ismét nagy veszteség ért bennünket. Mélységesen megrendített a szomorú üzenet, amely tudatta, hogy dr. Szabó András akadémikus, volt alkotmánybíró, egyetemi tanár, az MTA Jogtudományi Intézetének egykori tudományos kutatója, osztályvezetője, a Magyar Kriminológiai Társaság tiszteletbeli elnöke – hosszú évtizedekig elnöke –, 2011. július 30-án, életének 84. évében, váratlanul elhunyt.

Széles műveltségű, mindig vidám, anekdotázó, közvetlen modorú tudós volt. Szívesen emlékszem vissza azokra az időkre, amikor reggelente néhány percre mindnyájan összegyűltünk intézeti dolgozószobájában, hogy – közösen elfogyasztva egy kávé – az ő szóhasználatával élve, „lelki életet éljünk.” E beszélgetések során nemcsak az aktuális intézeti feladatokról, kutatásokról, a büntetőjog új fejleményeiről beszélgettünk, hanem általában az élet dolgairól, szakmáról, emberségről, álmokról és jövőről. Sajátos, tréfás megjegyzései, érdekes anekdotái, veretes szép stílusa, tiszta, őszinte beszéde emlékezetembe vésődtek. Büszke volt szülőföldjére, magyarságára, de ismerte és tisztelte más nemzetek kultúráját, tradícióit. Kiválóan beszélt franciául, németül ám igényessége nem engedte, hogy kizárólag csak a nyelvet ismerje, vagy csak a szűken vett érdeklődési kört, a jogtudomány területét tanulmányozza. Tudta, hogy mindez mit sem ér, a történelem, az irodalom, a kultúra, a társadalom, az emberek ismerete nélkül.

Szabó András – aki 1928-ban Radnóton született – jogi tanulmányait a kolozsvári Bolyai Tudományegyetemen kezdte. 1953-ban, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán szerzett diplomát, és ezt követően az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetének tudományos kutatója, majd később a Büntetőjogi és Kriminológiai Osztály vezetője lett.

Tudományos karrierje sokszínű és nagyívű volt. 1965-ben védte meg kandidátusi értekezését a fiatalkorúak és a büntetőjog témában. Számos publikációja jelent meg az ezt követő években, majd 1978-ban megvédte akadémiai doktori értekezését, amely a *Bűnözés-ember-társadalom* című kötetben került kiadásra, s amelyért akadémiai díjat kapott. A kiváló munka többek között a kriminológia jelenével és előzményeivel, a büntetőjog szociológiájával és a bűnözéssel, mint társadalmi produktummal foglalkozott részletesebben. 1993-ban megjelent, *Igazságosan vagy okosan?* című könyve is rendkívül fontos, széles érdeklődésre számot tartó kérdéseket taglalt magas tudományos színvonalon. A szerző e munkája 1997-ben Akadémiai Nívódíjat kapott.

Szabó András kutatási területe igen széleskörű volt; kriminológiai és büntetőjogi témák egész sorával foglalkozott. Többek között a fiatalkorúak büntetőjoga és a fiatalkori bűnözés, a bűnözés településhálózati megoszlása és ennek társadalmi-gazdasági vetületei, a társadalmi beilleszkedési zavarok komplex elemzése, a bűnözés okai, a bűnözés-tipológia, a büntetés kiszabás kérdései, a büntetőjog és az Alkotmány viszonya, a büntetőjog

reformja, a jogállami forradalom és a büntetőjog alkotmányos legitimitása.

Kritikai szellemű, széles látókörű, európai gondolkodású tudós volt. Munkáiban az elmélet és gyakorlat tökéletes egységét sikerült megvalósítania, elméleti eszmefuttatásai mindig meglepően bravúrosak és rendkívül egyéniek voltak. Karakteres, kitűnő stílusú munkáiban hitelesen idézte és elismerte nemcsak a múlt értékeit, hanem a kortárs tudós kollégák erezeit és tudományos teljesítményét, értékeit is. Gazdag, sokszínű életmű áll mögötte.

*

1990-ben Szabó András az MTA Állam- és Jogtudományi Bizottságának tagja lett. 1997-1998-ban az akadémia köztestületének közgyűlési képviselője volt, ekkor választották az MTA levelező, majd később, 2004-ben az MTA rendes tagjává.

1990-től 1998-ig az Alkotmánybíróság tagja. Tudományos és oktató tevékenységét azonban továbbra is intenzíven gyakorolta. Nevéhez fűződik az alkotmányos büntetőjog koncepciójának kidolgozása.

A hazai felsőoktatás is igényt tartott kiemelkedő oktató tevékenységére. 1992-től 1998-ig a szegedi József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának egyetemi tanára volt. 1998-ban, 70. születésnapja alkalmából a Szegedi JATE emlékkönyvet jelentetett meg a tiszteletére.

Számos tudományos társaság, így például hosszú évekig a Magyar Kriminológiai Társaság elnöke, illetve tiszteletbeli elnöke, a Magyar Kisebbségvédelmi Egyesület elnöke is volt. Tudományos teljesítményét, munkásságát nemzetközi szinten is nagyra értékelték, számos meghívást kapott külföldi egyetemektől és kutatóintézetektől. Több nemzetközi tudományos testület vezetésében is szerepet vállalt. Így például 2000-tól a Büntetőjogi és Büntetés-végrehajtási Alapítvány (*Penal and Penitentiary Foundation*) elnöki tisztségét töltötte be, valamint a Montreáli Összehasonlító Kriminológiai Intézet tudományos tanácsának is tagja volt.

Tudományos munkásságát széles körben elismerték és méltányolták. Számos kitüntetésben részesült, így pl. megkapta az Akadémiai Díjat (1973, 1978), a Vámbéry-díj arany fokozatát (1986), a Viski László-díj arany fokozatát (1992), a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét a csillaggal (1998).

Főbb művei – többek között – a következő címmel megjelent könyvei: *A fiatalkorúak és a büntetőjog* (1961); *Társadalmi-gazdasági fejlődés és a fiatal korosztályok bűnözése* (1972); *A büntett és büntetése* (1979); *Bűnözés-ember-társadalom* (1980); *A visszaeső bűnözés prognózisa 1980-85-ös évekre* (1980); *A büntetőjog reformja* (1992); *Igazságosan vagy okosan? Jogtudományi értekezések* (1993); *Jogállami forradalom és a büntetőjog alkotmányos legitimitása* (2000). E kötetek az idő múlása ellenére is maradandó értéket hordoznak a mai

társadalom számára. A jogtudomány, a büntetőjog és kriminológia tudománya megőrzi e műveket a jövő generációk számára.

*

Mi, akik ismertük és tiszteltük, csodáltuk lelkes, karizmatikus személyiségét, nyitottságát, optimizmusát, munkabíráását, soha nem múló szeretettel emlékezünk rá.

Fehér Lenke
tudományos tanácsadó